

Koncepce rozvoje Polytematického strukturovaného hesláře (PSH)

Poznámka: Tento dokument vychází z analýzy stavu hesláře na počátku roku 2007 a z návrhů obsažených v diplomové práci věnované PSH, která byla obhájena na Ústavu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze v květnu 2007:

SKOLKOVÁ, Linda. *Polytematický strukturovaný heslář (Polythematic Structured Subject Heading System)*. Praha, 2007. iv, 172 s., 27 s. příl. + 1 CD-ROM. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí diplomové práce Ing. Miloslav Nič, PhD. K dispozici také na World Wide Web: <http://www.skolkova.net/diplomka/SKOLKOVA_Linda_DP_PSH.pdf>.

Koncepce rozvoje Polytematického strukturovaného hesláře (PSH) reaguje na rozvoj informačních a komunikačních technologií a jejich uplatnění nejenom v oblasti knihovnictví, ale ve společnosti obecně. Odráží také rostoucí požadavky uživatelů hesláře a potřebu rozvíjet heslář tak, aby byl heslář co nejdříve využíván v praxi knihoven, informačních institucí a dalších relevantních subjektů. Koncepce je platná **od poloviny roku 2007 do konce roku 2010**.

Polytematický strukturovaný heslář je v současné době rozvíjen v oddělení speciálních služeb a PSH ve Státní technické knihovně, k jehož činnosti je obsah koncepce vztažen. Oddělení částí svého zaměření navazuje na předchozí činnost samostatného referátu PSH v téže organizaci.

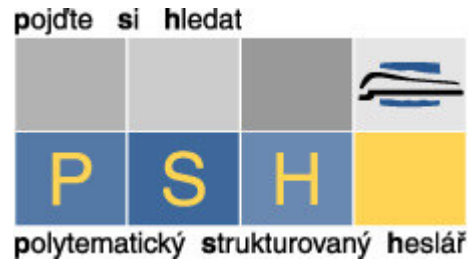
1. Vize a poslání

Oddělení speciálních služeb a PSH chce být organizační složkou Státní (resp. Národní) technické knihovny, která svou činností přispívá k naplnění vize, poslání a strategických cílů celé instituce mj. tím, že **spravuje a rozvíjí PSH jako prostředek pro vyhledávání informací podle tématu, a to zejména v oblasti techniky**.

Naší vizí je stát se **jedním z klíčových poskytovatelů řešení pro věcné vyhledávání informací v informačně-knihovnické sféře v ČR**.

Naším posláním je pomáhat našim zákazníkům při dosahování jejich cílů v oblasti studia, výuky a výzkumu a vývoje se zaměřením na technické disciplíny. Proto spravujeme a rozvíjíme Polytematický strukturovaný heslář jako uživatelsky přívětivý prostředek pro vyhledávání dokumentů a informací podle tématu.

Primárním cílem je tedy zefektivnit možnosti vyhledávání informací podle tématu pro koncové uživatele. **Primární cílovou skupinu** představuje **Státní technická knihovna a její uživatelé**, **sekundární cílovou skupinu** pak **další instituce využívající heslář a jejich uživatelé**.

2. Oblasti rozvoje

2.1 Spolupráce s dalšími subjekty

Oddělení speciálních služeb a PSH se v dalších letech soustředí na rozvoj komunikace a spolupráce s těmito subjekty:

- **ostatní organizační složky Státní technické knihovny;**
- **další informační** (především technicky orientované) **instituce v ČR** (včetně knihoven Českého vysokého učení technického v Praze) **a knihovnicko-informační školy** (zvláště Ústav informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze)
- **a perspektivní projekty** (např. česká verze on-line encyklopedie Wikipedia).

Oddělení speciálních služeb a PSH bude systematicky získávat **zpětnou vazbu** týkající se hesláře od reprezentantů hlavních i vedlejších cílových skupin. Zpětná vazba bude primárně získávána elektronicky, doplnkově dalšími cestami (např. telefonicky či při osobních setkáních). Bude mít několik podob (např. ankety a dotazníky). Získané poznatky a podněty budou pravidelně vyhodnocovány a na jejich základě budou prováděny odpovídající změny v dosavadních činnostech oddělení speciálních služeb a PSH.

2.2 Marketing

Klíčovým bodem je expanze do nových segmentů trhu (oddělení speciálních služeb a PSH bude usilovat o **proniknutí do povědomí u komerčních firem** obecně, nejenom u producentů knihovnických softwarů) a **rozšíření podílu na stávajícím trhu** (tím je v zásadě oblast věcného zpřístupnění knihovnických fondů, ať již tištěných či elektronických).

V souvislosti s tím bude posíleno **řízení značky** (*brand management*). Tato oblast zahrnuje zejména vytvoření a prosazování jednotné grafické prezentace PSH, která by měla být v souladu s vizuálním stylem Státní (potažmo Národní) technické knihovny.

2.3 Zpřístupnění hesláře

Oddělení speciálních služeb a PSH se bude dále zasazovat o zajištění nových způsobů zpřístupnění hesláře pro institucionální (zejména knihovny) i koncové uživatele, a to v souladu s relevantními standardy. Z hlediska institucionálních uživatelů je za podstatný krok pokládáno zpřístupnění hesláře jednak v podobě **databáze ve formátu MARC 21 pro authority**, které umožní stahování záznamů s hesly pomocí protokolu Z39.50, jednak **ve formátu XML** (např. podle specifikace Kongresové knihovny ve Washingtonu). Z hlediska koncových uživatelů se jedná zejména o rozvoj nástrojů

umožňujících věcné vyhledávání informací (zejména v katalogu/katalozích reprezentujících knihovní fond Státní technické knihovny) v uživatelsky přívětivém prostředí, konkrétně ve webovém rozhraní.

Nezbytností je **funkční propojení hesláře** (resp. jednotlivých hesel) **s dalšími systémy pro organizaci poznatků**¹ a prohloubení spolupráce s tvůrci těchto systémů, a to jak na národní, tak na mezinárodní úrovni. Zejména se jedná o **věcné autority Národní knihovny ČR** a perspektivně také o znaky Třídění Kongresové knihovny. Velmi žádoucí a potřebné je také neustálé vylepšování anglické verze hesláře, která může být využita nejenom pro účely indexace, ale také při překládání termínů z angličtiny do češtiny či z češtiny do angličtiny. V horizontu nejbližších let bude též zaměřena pozornost na uvedení hesláře do **souladu s existujícími normativními dokumenty** pro oblast tezaurů a na vzorku hesláře bude pilotně proveden pokus o rozšíření hesláře do podoby ontologie.

Klíčové je také **vylepšení anglické verze hesláře** a obohacení hesláře o **notaci**, aby byl využitelný ke stavění volně přístupného knihovního fondu.

3. Oblasti útlumu

Údržba a rozvoj software PSH Manager, který je doposud užíván pro správu hesláře, nebude nadále patřit mezi prioritní činnosti.

PSH nebude proto nadále primárně poskytován v podobě textového souboru, ale ve formátu MARC 21 pro autority a v odvozených formátech (mj. ve formátu XML).

3.1 Hlavní omezení

Mezi hlavní omezení rozvoje PSH patří omezení finanční, personální a technologická. Finanční omezení lze překonat zpracováním rozvojových projektů a podáváním žádostí o grant na jejich realizaci, personální omezení pak prohloubením spolupráce s ostatními organizačními složkami Státní technické knihovny, popř. s externisty. S technologickými omezeními je možné se vyrovnat prohlubováním znalostí a dovedností v oblasti informačních a komunikačních technologií a rozvíjením spolupráce s počítačovými odborníky (zejména ve Státní technické knihovně a na Vysoké škole chemicko-technologické v Praze).

¹ Terminologické sousloví *systém pro pořádání poznatků* zatím není v české odborné terminologii v oblasti knihovní a informační vědy zavedeno, jedná se o překlad anglického výrazu *knowledge organization systems*, pro který je též používána zkratka *KOS*.

4. Závěr

Koncepce rozvoje Polytematického strukturovaného hesláře počítá s několika základními oblastmi rozvoje (spolupráce, marketing, zpřístupnění hesláře, stavění fondu, propojení s dalšími systémy pro organizaci poznatků, zlepšení anglické jazykové verze, přeměna hesláře v ontologii) a útlumu (současné programové vybavení v podobě software PSH Manager). Koncepce vychází z analýzy stavu hesláře k počátku roku 2007. Hlavními myšlenkami koncepce jsou 1) uvedení hesláře do souladu se standardy využívanými v oblasti systémů pro organizaci poznatků, 2) zpřístupnění hesláře ve více formátech a 3) rozvíjení hesláře v návaznosti na vyhodnocení zpětné vazby získané od uživatelů.